

KANCELARIA ADWOKACKA
mgr Dorota Horowska - ADWOKAT
32-500 Chrzanów, ul. Partyzantów 11A
tel. 607 606 047
NIP 628-001-50-16
e-mail: adwokat.horowska@op.pl

Chrzanów, dnia 1 marca 2023 r.

Trybunał Konstytucyjny
ul. Jana Chrystiana Szucha 12 A
00-918 Warszawa

Skarżąca: M W ,

działająca z pełnomocnikiem z urzędu adwokat Dorotą Horowską,
Kancelaria Adwokacka w Chrzanowie (32-500), ul. Partyzantów 11 A,
tel.: 607-606-047, adres e-mail: adwokat.horowska@op.pl

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu Skarżącej M W , jako ustanowiony w niniejszej sprawie pełnomocnik z urzędu, na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (dalej Konstytucja RP) oraz art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 roku o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, wnoszę o:

1. stwierdzenie, iż przepis **art. 38 ust. 1 w zw. z art. 39 ust. 1, 2 i 3** ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późniejszymi zmianami, dalej „u.o.z.p.”) w zakresie, w jakim umożliwia orzeczenie Sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej osoby bez jej zgody, jest niezgodny z art. 30, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP,
2. zasądzenie na rzecz pełnomocnika Skarżącej kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, a to według norm przepisanych, w szczególności zaś art. 54 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 roku o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

UZASADNIENIE

[Przedstawienie stanu faktycznego sprawy]

W dniu czerwca 2022 r. Sąd Rejonowy w C
sygn. akt: wydał postanowienie, na mocy którego na podstawie art. 38
ust. 1 w zw. z art. 39 ust. 1, 2 i 3 u.o.z.p. umieścił Skarżącą w domu pomocy społecznej dla
osób z zaburzeniami psychicznymi bez jej zgody.

Skarżąca zaskarżyła ww. postanowienie. Dnia września 2022 r. Sąd Okręgowy w
K, sygn. akt:
powielił stanowisko Sądu pierwszej instancji i oddalił apelację Skarżącej w całości.

Ostateczne postanowienie Sądu drugiej instancji zostało doręczone Skarżącej w dniu 4
października 2022 r.

**Dowód: - akta sprawy Sądu Okręgowego w K
z dnia września 2022 r., sygn. akt:**

*na wykazanie faktu daty doręczenia Skarżącej postanowienia Sądu Okręgowego w K
z dnia września 2022 r., sygn. akt:*

Zakwestionowane w niniejszej w skardze regulacje prawne stanowiły podstawę
wydania powyżej wskazanych orzeczeń Sądów. Skarżąca nie wniosła nadzwyczajnego środka
zaskarżenia na zapadłe w przedmiotowej sprawie orzeczenie.

W dniu 29 listopada 2022 r. Skarżąca złożyła wniosek o ustanowienie dla niej
pełnomocnika z urzędu.

Dnia 10 lutego 2023 r. zostało doręczone pełnomocnikowi Skarżącej pismo z Okręgowej
Rady Adwokackiej w K w przedmiocie wyznaczenia na pełnomocnika z urzędu dla
Skarżącej M W w sprawie dotyczącej złożenia skargi konstytucyjnej.

**Dowód: - orzeczenie Sądu Rejonowego w C z dnia czerwca
2022 r., sygn. akt:**

**- orzeczenie Sądu Okręgowego w K z dnia
września 2022 r., sygn. akt:**

**- zarządzenie o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu z dnia stycznia 2023 r. wraz z kserokopią koperty
oraz wydrukiem z systemu śledzenia przesyłek,**

*na wykazanie faktu wyczerpania przez Skarżącą drogi prawnej oraz zachowania terminu 3 miesięcy do wniesienia
skargi konstytucyjnej zgodnie z art. 77 ust. 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem
Konstytucyjnym.*

[Uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy ze wskazaną konstytucyjną wolnością]

Według Skarżącej orzeczeniem Sądu Rejonowego w C
z dnia czerwca 2022 r., sygn. akt: , podtrzymanym przez Sąd
Okręgowy w K z dnia
września 2022 r., sygn. akt: , a opartym na art. 38 ust. 1 w zw. z art. 39 ust. 1, 2
i 3 u.o.z.p., naruszony został art. 30, art. 41 ust. 1, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji
RP w ten sposób, że Skarżąca została przymusowo umieszczona w domu pomocy społecznej
w N pomimo nie wyrażenia na to zgody, w związku z czym została ograniczona
wolność Skarżącej.

Tymczasem wolność człowieka stanowi jeden z fundamentów porządku konstytucyjnego. Jest ona wartością nadrzędną, skoncentrowaną na prawach człowieka, jego godności, aktywności oraz indywidualizmie we wszystkich przejawach funkcjonowania.

W związku z powyższym wolność człowieka podlega wzmożonej ochronie prawnej, która gwarantowana jest m.in. w art. 30, art. 41 ust. 1, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP, których dotyczy niniejsza skarga.

Biorąc pod uwagę powyżej wskazane przepisy, Konstytucja RP wymaga zachowania dokładnej regulacji ustawowej przesłanek pozbawienia i ograniczenia wolności osobistej człowieka. Regulację ustawową w zakresie przymusowego pozbawienia wolności winna zatem cechować dalej idąca szczegółowość, której w ustawie o ochronie zdrowia psychicznej zdaniem Skarżącej brakuje.

Skarżąca obstaje przy stanowisku, iż w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego nie wyszczególniono (oprócz m.in. przeprowadzenia i oceny opinii biegłych), w jaki dokładnie sposób Sąd ma badać podstawy umieszczania osoby bez jej zgody w domu pomocy społecznej. Zdaniem Skarżącej brak jest wystarczających regulacji, które umożliwiłyby Sądowi dokładne zbadanie okoliczności, że wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego osoba, której dotyczy wnioski o przymusowe umieszczenie w domu pomocy społecznej, nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, a także że zagraża swojemu życiu.

Kwestia ta nie została w danej ustawie w dostateczny sposób uregulowana, zaś Sądy zdaniem Skarżącej mogą kierować się dowolnością w zakresie ustalenia powyżej wskazanych

okoliczności (również co do oceny opinii biegłych), co w konsekwencji może skutkować bezpodstawnym umieszczeniem danej osoby bez jej zgody w domu pomocy społecznej na podstawie art. 38 ust. 1 w zw. z art. 39 ust. 1, 2 i 3 u.o.z.p., a co w konsekwencji doprowadza do naruszenia prawa do wolności człowieka.

Należy nadmienić, że gwarancja wolności osobistej człowieka przewidziana została również w ustawodawstwie europejskim.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności: każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

- a) zgodnego z prawem pozbawienia wolności w wyniku skazania przez właściwy sąd;
- b) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w przypadku niepodporządkowania się wydanemu zgodnie z prawem orzeczeniu sądu lub w celu zapewnienia wykonania określonego w ustawie obowiązku;
- c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub, jeśli jest to konieczne, w celu zapobieżenia popełnieniu takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;
- d) pozbawienia nieletniego wolności na podstawie zgodnego z prawem orzeczenia w celu ustanowienia nadzoru wychowawczego lub zgodnego z prawem pozbawienia nieletniego wolności w celu postawienia go przed właściwym organem;
- e) zgodnego z prawem pozbawienia wolności osoby w celu zapobieżenia szerzeniu przez nią choroby zakaźnej, osoby umyślowo chorej, alkoholika, narkomana lub włóczęgi;
- f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, w celu zapobieżenia jej nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa, lub osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję.

Zgodnie również z postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie S 1/11 Konstytucja wymaga kompletności regulacji ustawowej przesłanek pozbawienia i ograniczenia wolności osobistej. Szczególnie restrykcyjnie winna być regulowana zasada i tryb ograniczenia lub pozbawienia wolności osobistej.

Mając na względzie powyższe, należy stwierdzić, iż pozbawienie wolności człowieka poprzez orzeczenie o przymusowym umieszczeniu go w domu pomocy społecznej bez jego

zgody, narusza prawo do wolności tego człowieka, bowiem wiąże się z ingerencją w strefę jego osobistych i zagwarantowanych Konstytucyjnie praw.

W kwestii tej wypowiedział się również Europejski Trybunał Praw Człowieka, który w wyroku z dnia 16 października 2012 r. (w sprawie Kędzior przeciwko Polsce, skarga nr 45026/07) uznał, że przymusowy pobyt w domu pomocy społecznej stanowi naruszenie pozbawienie wolności a tym samym naruszono jego prawo, o którym mowa w art. 5 ust. 1 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego). Stanowisko Trybunału jest wyrazem szerokiego rozumienia wolności w aspekcie konwencyjnym, jak i konstytucyjnym.

Biorąc pod uwagę powyższe, ingerencja w wolność osobistą Skarżącej poprzez umieszczenie jej w domu pomocy społecznej bez jej zgody jest zatem sprzeczna z gwarancjami ochrony wolności ustanowionymi w Konstytucji oraz w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zdaniem Skarżącej do procedowania w zakresie umieszczenia danej osoby bez jej zgody w domu pomocy społecznej niezbędna jest szczegółowa regulacja prawna, przewidująca tryb i zasady ingerencji w sferę wolności jednostki, której zdaniem Skarżącej w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego brak. Bez szczegółowej regulacji tj. dokładnego zbadania podstaw oraz wskazania Sądowi opiekuńczemu orzekającemu w sprawie o przymusowym umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej bez jej zgody, uwzględnienie takiego wniosku oznaczałoby ingerowanie w gwarantowane Konstytucją RP prawa człowieka, a mianowicie jego wolność.

Decyzja o umieszczeniu osoby w domu pomocy społecznej, w każdy przypadku, nie może zostać podjęta pochopnie. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego stawia przed sądem wymóg co do sposobu przeprowadzenia postępowania poprzez przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych. Tymczasem opinie biegłych w tym zakresie są często niezgodne z rzeczywistością, w związku z czym zdaniem Skarżącej regulacja umieszczenia osoby w domu pomocy społecznej winna zostać albo usunięta z obowiązujących przepisów prawa, albo bardziej uszczegółowiona, aby Sąd orzekający w danej sprawie miał w obowiązku bardziej szczegółowo, restrykcyjnie zbadać daną sprawę.

Obecne uregulowanie w tym zakresie jest zdaniem Skarżącej niezgodne z Konstytucją RP. Aktualne przepisy powodują, iż zostają pozbawione wolności osoby, które nie zagrażają swojemu życiu oraz życiu osób trzecich, a także osoby, które są w stanie samodzielnie egzystować w życiu codziennym, w tym samodzielnie zaspakajać swoje podstawowe potrzeby

